

Conjunt troglodític de Sant Ermengol

Abrera

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: Camí de l'ermita de Sant Ermengol - 08630 Abrera.
Emplaçament A una paret rocosa, sota el turó de l'ermita de Sant Ermengol al Torrent de la Bardissa

Coordenades:

Latitud: 41.51833
Longitud: 1.86712
UTM Est (X): 405473
UTM Nord (Y): 4596919

Classificació

Número de fitxa 08001 - 85
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Difícil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 025A00004
Fitxes associades:
[Ermita de Sant Ermengol](#)
Autoria de la fitxa -ArqueoCat SL- Natàlia Salazar
Data de registre de la fitxa: dv., 23/03/2007 - 01:00

Descripció

Conjunt de tres coves de petites dimensions (per una persona), que van ser excavades artificialment en unes afloracions rocoses, de difícil accés, molt a prop del turó on està situada l'ermita de Sant Ermengol. Una d'elles es veu des del camí que baixa de l'ermita cap a la riera de Magarola, i les altres dues estan al peu del Torrent de la Bardissa. La coveta de la riera Magarola és de planta ovalada i la coberta ha estat excavada en forma de volta de mig punt. L'accés es fa a través d'una porta en forma d'arc rebaixat i al bell mig de la paret del fondo hi ha una fornícula excavada. La primera cova del Torrent de la Bardissa també és de planta ovalada i se li va fer, igualment, la coberta en forma de volta. L'entrada té la forma d'un arc de mig punt i destaca un banc corregut que ha estat excavat a poca alçada del terra seguint tota la paret de la cova. La segona cova del dit torrent mostra una planta més complexa en forma de creu que marca, en vertical, tres receptacles de forma rectangular recordant l'absis trilobulat d'una església. La porta, segurament ha estat remodelada en èpoques modernes, ja que ha estat reforçada amb pedres i argamassa, afegint-li una llinda en forma de biga de fusta. La coberta també té forma de volta de mig punt. Totes tres coves presenten les característiques més comunes que defineixen el que es coneix en el món de l'arqueologia del cristianisme com eremitori: són coves fetes per la mà del home en afloracions rocoses de proporcions mitjanes; estan en contrades isolades, apartades de nuclis de població, i ubicades en llocs alts, de difícil accés; solen estar orientats cap al sud o cap a sol ixent; estan excavats en una roca de tipus arenós amb presència d'uns estrats de poc gruix integrats per conglomerats de mòdul petit; els habitacles o fornícules són de caràcter individual i presenten una certa complexitat arquitectònica; estan situats a prop de fonts d'aigua, com són els rius, les rieres, torrents, sorgències naturals, etc.

Història

El moviment eremític té els seus orígens a Orient (Egipte i Síria) cap al segle III d.C., seguint l'exemple de Sant Antoni. A Hispània es té constància d'aquesta pràctica des de l'any 380. Pel que respecta als eremitoris, les fonts escrites tardoantigues parlen ja d'eremites que s'instal·laven, en el marc del cristianisme primitiu i des de la mateixa Antiguitat Tardana, en aquests habitacles en plena natura per contribuir a l'evangelització del medi rural i també al fenomen de la repoblació a la Catalunya de l'Alta Edat Mitjana. La terra de frontera facilitava als eremites apartar-se dels espais poblats i dels poders civils i religiosos, i encarar així l'acció evangelitzadora/repobladora del medi rural. On quasi exclusivament els terratinents i les classes aristocràtiques s'havien convertit a la nova religió, i on la gran majoria de la població camperola continuava adorant vells ídols pagans. Dins del marc de la invasió musulmana, existiria una primera etapa on els eremitoris i les petites esglésies rurals jugarien un paper fonamental en la cristianització del camp, amb la conversió al cristianisme dels jerarques locals. En un segon moment, després de la invasió musulmana, l'eremitisme contribuiria a corregir la desarticulació territorial causada, facilitant una remarcable acció fundacional d'esglésies i monestirs. En aquest sentit, els eremitoris de Sant Ermengol podrien ser la clau del origen de l'ermita del mateix nom. Potser, a l'emplaçament d'aquesta ja existia una ermita anterior, de cronologia medieval. A la Península Ibèrica l'eremitisme rupestre gaudeix d'una gran difusió, i el seu estudi s'està portant a terme, de forma sistemàtica, per historiadors i arqueòlegs, des de fa mig segle. S'han documentat eremitoris rupestres d'Andalusia al Llevant, d'un a l'altre extrem del país, destacant especialment tota la conca del riu Ebre, on s'incrementa la seva densitat a mesura que remuntem el seu curs cap a les terres del nord: a la Rioja, Burgos, sud de Santander i nord de Palència. Sense anar més lluny, a Catalunya, i bastant a prop d'Abrera, al mateix Baix Llobregat (Sant Boi, Castellbisbal, Sant Esteve Sesrovires) i a la comarca de l'Anoia es coneixen molts paral·lels d'eremitoris rupestres.

Bibliografia

BERZOSA, Julián (2005): Iglesias rupestres. Cuevas artificiales, necrópolis rupestres y otros horadados rupestres de Valderredible (Cantabria), Burgos.

ENRICH, Jordi; ENRICH, Joan; SALES, Jordina (2000). "Eremitoris rupestres alt-medievals a la Catalunya central: una recerca sobre el cristianisme rural", dins d'Actes del Primer Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, Ed. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval (ACRAM), pp. 260-281.

MARTÍNEZ, Artemio Manuel (2006): "La realidad material de los monasterios y cenobios rupestres hispanos (siglos V-X), dins de Monjes y monasterios hispanos en la Alta Edad Media. Ed. Fundación Santa María la Real, Aguilar de Campoo, pp.59-97.

SALES, Jordina (e. p.): "Manifestaciones rupestres del cristianismo antiguo en el noreste hispánico: iglesias, monasterios y eremitorios. Visión de conjunto y valoración", dins de I Congreso sobre monacato rupestre en Arnedo. Murcia.

